

Preek gehouden op 21 augustus
in de Westerkerk Amsterdam
Prediker 2: 1-11 en Lucas 12: 13-21
door ds. Frans Breukelman

Lieve mensen,

Is het niet een wonder, ja een groot wonder dat oude teksten van zo'n 2500 jaar geleden zo up to date zijn, zo akelig actueel en zo indringend en intrigerend. De woorden die we hoorden formuleren helder en scherp exact waar wij in onze dagen mee worstelen- in het klein en in het groot, in onze eigen kleine leefwereld en wereldwijd. Het grote probleem waarmee we heden ten dage in onze maag zitten is het najagen van rijkdom, luxe en comfort. Jarenlang hebben we in de vooronderstelling geleefd dat het niet op kon, dat er geen einde kwam aan groter en mooier en beter. En nu zitten we met de gebakken peren. Grenzen blijken allang verre overschreden. De bomen groeien niet tot in de hemel. Al die overdaad, overconsumptie en waanzinnige luxe hebben als keerzijde blijkt nu, enorme ongezondheid, welvaartsziekten noemen we het, zoals obesitas, gebrek aan lichaamsbeweging, hart en vaatziekten en dit alles in ernstige vorm met een grote impact.

Heus, geloof me, ik ga uw heerlijke zondagochtendgevoel niet bederven, dat is beslist niet de bedoeling. De vreugde van deze stralende zondagmorgen laten we ons niet ontnemen. We zingen dat het een lieve lust is, we luisteren met een open oor en een opmerkzaam hart. We zijn hier vanmorgen bijeen gekomen om weer op adem te komen, moed te vatten en het leven weer aan te kunnen. Maar we zijn hier niet om in een roze wolk te stappen, een beetje kinderachtige flower power te bedrijven of om ons in slaap te laten sussen alsof er niets aan de hand is. Dat bieden de bijbelverhalen ons niet, die zijn altijd kritisch en corrigerend. Juist in het licht van Gods aanwezigheid in ons bestaan durven we kunnen we de realiteit en de ernst van het leven aan. Prediker is hier een meester in, kritisch, ontvullend en ontwapenend en hij ontziet zichzelf niet! Hij brengt dingen op een eerlijke, heldere en vrolijke manier onder woorden. De pericoop opent al meteen ontvullend: "Ik zei in mijn hart: Kom toch, ik zal u op de proef stellen met blijdschap, zie dus het goede aan. Maar zie ook dat is vluchtig. Nog zo'n typische Prediker wijsheid: "IK onderzocht mijn hart door mijn lichaam te verkwikken met wijn, mijn hart echter behield in wijsheid de leiding, de regie." M.a.w. Geniet van het leven, maak er het beste van, breng gerust een toast uit op het goede leven, maar houd je verstand erbij en doe dat met je hart d.w.z. met gevoel en inleving.

Vervolgens gaat Prediker opsommen wat hij zoal tot stand gebracht heeft en we hoorden het dat is om diep van onder de indruk te raken. Wat een topprestaties en wat een geweldig resultaat. Het kon niet op, de bomen groeiden tot in de hemel, aan luxe en overdaad en welvaart geen gebrek. Hij sluit de reeks pracht en praal af met de woorden: Ik ontzegde mijn hart geen enkele blijdschap, eet drink en wees vrolijk. Of zoals we exact hetzelfde horen in de gelijkenis die Jezus vertelt waar de rijke man zegt: Ziel, gij hebt vele goederen opgetast voor vele jaren, houd rust, eet , drink en wees vrolijk.

En dan komt voor Prediker de ontzuochterende conclusie: Toen richtte ik mijn aandacht op al mijn werken en op al het zwoegen. Zie, was alles vluchtig en najagen van wind, daarin was geen voordeel onder de zon. Maar hoe komt hij nou ineens tot deze conclusie? Om dit te begrijpen moeten we even een klein zijstapje maken naar de Hebreeuwse taal. Ons woord vluchtig is in het hebreuws hebel dat is zoiets al lucht, ffft, je blaast het zo weg, nietig en kwetsbaar. Weet u, de naam Abel uit Genesis 4 is van dezelfde stam. Abel, hebel lucht, je blaast hem zo weg en dat deed z'n broer Kain, hij vaagde hem in een klap weg en daar kwam heibel van! De broedermoord deed z'n intrede met alle heibel van dien. Kijk dat is nou het aardige van een klein beetje Hebreeuws kennen: dat eenvoudige woord hebel, lucht, vluchtig heeft een enorme breedte en draagkracht, het is ook ons gewone woord dat we allemaal kennen: heibel. En heibel dat is narigheid, ruzie, afgunst, ellende. Nu is de cirkel rond. Nu snappen we waarom Prediker tot die wat wonderlijke conclusie kwam. Al die overdaad en overdreven luxe, je krijgt er alleen maar heibel door, ruzie onenigheid. En dat weten we toch maar al te goed; hoeveel familieruzies zijn er niet ontstaan door erfeniskwesties. Eindeloze rechtszaken met dure advocaten, meestal zonder oplossing , maar wel voor altijd verwijdering en haat.

Is het niet een mysterie, een wonder dat deze oude woorden zoveel wijsheid bevatten dat ze ons vandaag op een heerlijke en ontspannen manier bij de les houden en ons de ogen openen voor wat er wel toe doet in het leven.

Naadloos bij dit relaas van Prediker sluit de gelijkenis uit het Evangelie erbij aan. Grappig hoe dit stuk opent: Iemand zegt tegen Jezus: Meester, zeg tot mijn broeder, dat hij de erfenis met mij deelt. Daar heb je het al : heibel in de tent om... een erfenis. Jezus trapt er niet in. Hij zegt: Mens, wie heeft Mij aangesteld als rechter over u? en dan: zie toe dat je je wacht voor alle hebzucht, want ook als iemand overvloed heeft, behoort zijn leven niet tot zijn bezit. En dan vertelt Jezus die kostelijke gelijkenis.

We luisteren nog een keer en u moet maar goed luisteren naar hoe vaak het woordje ik en het woordje mijn hier voorkomen. De gelijkenis: Eens rijken mensen land had wel gedragen. En hij overlegde bij zichzelf: wat moet IK doen, want IK heb geen ruimte om MIJN vruchten te bergen. Dit zal IK doen, IK zal MIJN schuren afbreken en grotere bouwen en IK zal daarin al MIJN goederen bergen. En IK zal tot MIJN ziel zeggen: ziel gij hebt vele goederen voor vele jaren, houd rust, eet drink en wees vrolijk. Nou, we hoorden het, wat een zielige vertoning. U hebt het toch wel gehoord dat deze man alleen maar met zichzelf bezig is, met zichzelf in gesprek, ik en mijn ziel. Het zielige is dat deze man niemand heeft om z'n gedachten of gevoelens mee te delen. Hij heeft absoluut geen gevoel voor wie dan ook in zijn omgeving, hij is ook in niemand geïnteresseerd.

Ik en mijn ziel. Ja, helaas, ook dat is iets waar we in onze dagen mee worstelen. Dat mensen zo met zichzelf bezig zijn. hun eigen gezondheid en welzijn, hun eigen lichaam met alle zorg daaromtrent, hun eigen kleien leventje, de eigen bubbel waarbinnen ze zich veilig wanen. En dan een hele tijd niks en misschien... dan nog eens een ander.

Ik en mijn ziel daar draait alles om in deze indringende gelijkenis. Een zielige vertoning. En dan..... dan komt God om de hoek kijken en God zegt: Gij dwaas, in deze nacht zal uw ziel van u worden opgeëist en wat ge gereed hebt gemaakt, voor wie zal het zijn. Z'n laatste uur heeft geslagen, het is voorbij en het is dus allemaal vluchtig hebel, heibel ijdelheid. Maar dat is toch ronduit wreed en sneu, is onze natuurlijke reactie. Hoe kan God zo hard zijn? Nou, daar heeft het niks mee te maken. Als je zo alleen maar met jezelf bezig bent en totaal niet met een ander begaan, dan is je bestaan zinloos, dat heeft geen toekomst, het voegt niet toe en het biedt geen enkel perspectief, het loopt vanzelf dood. Dit is geen leven, dit is wat prediker noemt hebel, lucht, vluchtig, ijdelheid.

Lieve mensen, mogen de verhalen van vanmorgen ons de spiegel voorhouden. Niet dwingend, belerend of dogmatisch, maar in de trant van prediker, ontwapenend, mild kritisch en vrolijk en ontspannen. Laten we maar hartelijk lachen om al onze krampachtigheid waarmee we jarenlang leefden in de vaste overtuiging dat meer en beter en mooier en groter en luxer het grote doel in ons leven was. Nu blijkt dit alles onzin en waanzin en belachelijk. Mentaliteitsverandering is echt noodzakelijk om de problemen waar we mee worstelen ooit aan te kunnen. En het leuke is, als je al die malligheid die we altijd zo belangrijk vonden kunt loslaten word je direct een prettiger mens, dan kun je gewoon gaan genieten van het goede leven onder de zon en onder de beschermende vleugels van onze hemelse Vader die heel goed weet wat

wij nodig hebben. Zullen we het maar wagen om in het spoor van Prediker te gaan en ontspannen en vrolijk os leven tegen het licht te houden en dan te ontdekken dat er zoveel meer is dan wij ooit hadden durven vermoeden. Ja, dan is het aardse leven goed , wanneer de hemel ons begroet.

Amen